

Nr 8

Allmänna beredningsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående undervisning i säkerhetsuppfostran och säkerhetsutbildning.

I en inom första kammaren väckt motion I: 9 av herrar *Huss* och *Edström*, vilken motion hänvisats till allmänna beredningsutskottet, hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att genom vederbörande ämbetsverks försorg utredning företages rörande möjligheten att anordna till en början försöksmässig undervisning i ämnet säkerhetsuppfostran och säkerhetsutbildning vid tekniska skolor och yrkesskolor, eventuellt i samband med slöjd- och gymnastikundervisningen.

I motionen framhålles bl. a. att olycksfall i arbete utgör ett av våra allvarligaste hälsovårdsproblem. Att nedbringa frekvensen av dessa olycksfall torde icke vara möjligt utan att den s. k. mänskliga faktorn bringas under kontroll. Bättre utbildning synes härvid vara det viktigaste. Ämnet säkerhetsuppfostran och säkerhetsutbildning bör därför införas vid tekniska skolor och yrkesskolor, åtminstone försöksvis.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från arbetarskyddsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetarskyddsnämnden.

Arbetarskyddsstyrelsen understryker, att yrkesskadorna är ett såväl humanitärt som ekonomiskt stort problem. Säkerhetsfostran bör därför komma så tidigt som möjligt och helst nå alla redan i folkskolan. Redan nu utbildas årligen omkring 150 folkskollärare för yrkesorienterande undervisning. Även vid yrkesvals lärarnas utbildning föreläses om arbetarskydd. Skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen diskuterar f. n. förslag att i såväl folk- som enhetsskolor införa arbetarskyddet som särskilt undervisningsämne. Kan detta genomföras, synes det betydelsefullt, att ämnet upptages även på folkskoleseminariernas kursplaner.

Undervisning i förebyggande av ohälsa och olycksfall i arbete bedrivs redan vid tekniska skolor och yrkesskolor men ägnas icke tillräcklig uppmärksamhet. Vid yrkesskolorna ingår ämnet som en del av ämnet samhällslära. Arbetarskyddet bör emellertid brytas ut till ett fristående obligatoriskt ämne. De lärare, som meddelar undervisningen, har dessutom i regel ej levande kontakt med arbetarskyddet. I fråga om de tekniska skolorna förordade styrelsen i sitt yttrande över 1948 års tekniska skolutrednings betänkande, att arbetarskyddslagstiftningen skulle tillsammans med ar-

betspsykologi göras till ett obligatoriskt undervisningsämne, men förslaget beaktades ej, utan arbetarskyddet ingår som en del av ämnet samhällslära.

Även vid de tekniska högskolorna borde arbetarskydd göras till ett fristående, obligatoriskt ämne.

Överstyrelsen för yrkesutbildning påpekar, att särskilt anslag är upptaget för föreläsningar vid de högre tekniska läroverken rörande bl. a. arbetarskydd och arbetsplatsens hygien. Om denna undervisning bör vidgas kan givetvis diskuteras men önskemål därom har icke framförts. Vissa arbetarskyddsfrågor avhandlas dessutom vid undervisningen i olika fackämnena. Vid verkstadsskolorna inrymmer arbetarskyddsfrågorna under olika ämnen liksom vid andra heltidskurser och längre deltidskurser. Dessutom finnes kurser, som enbart avhandlar arbetarskyddsfrågor. Överstyrelsen framhåller till slut, att vid den bearbetning, som undervisningsplanerna kontinuerligt undergår, överstyrelsen alltid har sin uppmärksamhet riktad på arbetarskyddsfrågorna och ständigt strävar efter att ge dem skäligt utrymme i undervisningsplanerna. Enligt överstyrelsens uppfattning är syftet med motionärernas förslag för närvarande i allt väsentligt tillgodosett.

Arbetarskyddsnämnden erinrar om det arbete beträffande utbildning och instruktion i skyddsverksamhet, som bedrivs genom arbetsmarknadsparterna och genom nämnden. Forskningen på arbetarskyddets område har emellertid även stor betydelse, men det räcker inte med enbart forskning, utan kännedom om forskningens resultat och om arbetarskyddet över huvud taget måste föras ut till de berörda människorna. Det är därför ett önskemål, att undervisning lämnas i större utsträckning än för närvarande, helst redan under skoltiden. Vad som först bör komma i fråga är utvidgad undervisning vid de tekniska högskolorna och de tekniska läroverken. Nämnden tillstyrker utredning.

Utskottet. Undervisning i arbetarskydd bedrivs f. n. vid ett flertal olika skolformer. Uppgifter härom har lämnats i det föregående och utskottet vill härtill foga följande.

Arbetarskydd förekommer icke såsom särskilt, fristående ämne på timplanerna för de tekniska skolorna utan ingår i ämnena nutidshistoria och samhällslära samt arbetspsykologi, varjämte viss undervisning i ämnet gives i samband med de olika fackämnena. Emellertid har för innevarande budgetår lämnats ett särskilt anslag för föreläsningar vid skolorna rörande bl. a. arbetarskydd och arbetshygien. Vidare föreligger numera möjlighet att vid de tekniska läroverken anordna påbyggnadskurser i särskilda ämnen, även sådana som berör arbetarskyddsfrågor. Den omorganisation av den tekniska skolutbildningen som beslöts av 1956 års riksdag torde all-

mänt sett få anses innebära bl. a. möjlighet att giva frågorna om säkerhet i arbetet större utrymme i undervisningen än de tidigare haft.

Även i vad gäller yrkesskolorna synes utvecklingen under senare år ha gått emot en ökning av undervisningen i hithörande frågor. Undervisning i ämnet yrkeshygien och medborgarkunskap förekommer under första läsåret vid samtliga under överstyrelsen för yrkesundervisning lydande yrkesskolor och har ett genomsnittligt omfång av 35 à 36 undervisningstimmar, i särskilda fall väsentligt mera. Som exempel härpå kan nämnas, att en nyligen fastställd undervisningsplan för verkstadsskola för metallarbetare såsom obligatoriska ämnen upptager samhällskunskap och biologi med sammanlagt ungefär 140 timmar under första läsåret. Enligt kursplanen skall i dessa ämnen behandlas bl. a. allmänt hygieniska och yrkeshygieniska frågor samt arbetarskyddsfrågor. Dylika frågor inrymmes även i vissa andra läroämnen. Vidare anordnas fortbildningskurser, bl. a. för undervisning i säkerhetsfrågor. I detta hänseende må särskilt framhållas att överstyrelsen i samråd med arbetarskyddsnämnden nyligen uppgjort en undervisningsplan för grundläggande kurs i arbetarskyddsteknik och lokal skyddsverksamhet. Intresset för kursen har, enligt vad som uppgivits för utskottet, visat sig stort, och planen har inom kort tid fastställts för omkring 25 yrkesskolor.

Det har framhållits såsom värdefullt att undervisning i säkerhetsfrågor sätter in redan på ett tidigt stadium, helst redan i folkskolan. Utskottet delar denna uppfattning och vill uttrycka den förhoppningen, att det förslag att införa undervisning i arbetarskydd i folk- och enhetsskolor, som nu behandlas av de ansvariga myndigheterna, skall leda till positiva resultat.

Utskottet vill även erinra om att upplysning och undervisning i säkerhetsfrågor bedrivs jämväl utanför skolorna — på senare tid med, såvitt utskottet kunnat bedöma, ökad intensitet. Särskilt torde stora förhoppningar kunna knytas till den verksamhet som bedrivs av den i motionen omnämnda arbetarskyddsnämnden, som är ett gemensamt organ för Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. Nämnden har bl. a. låtit utarbeta en brevkurs med titeln "Arbetarskydd lönar sig", avsedd för gruppstudier vid företagen. I kursen behandlas ett stort antal spörsmål av olika art berörande arbetarskyddet. Vidare har Röda korset numera, efter sammanläggningen med Arbetarnas samaritförbund, på sitt program upptagit verksamhet för förebyggande arbetarskydd. Arbetet bedrivs i form av kurser, vilka erhålla en allt större utbredning.

Utskottet delar självfallet helt motionärernas uppfattning att olycksfallen i arbete är ett allvarligt problem och anser i likhet med dem att effektiv undervisning verksamt kan bidra till att nedbringa olycksfalls-

frekvensen men anser sig likväl icke helt kunna biträda motionärernas förslag. Trängseln på schemat mellan de olika ämnena är vid de tekniska skolorna och yrkesskolorna liksom vid skolor i allmänhet mycket stor. Införandet av nya ämnen måste stöta på stora svårigheter, och det är icke möjligt för utskottet att nu ingå på en närmare prövning av förutsättningarna härför. Det av motionärerna föreslagna alternativet att sammanknyta säkerhetsutbildningen med slöjd- och gymnastikundervisningen synes icke lämpligt. Ämnet slöjd förekommer icke på schemat vid någon av de i motionen avsedda skolorna och gymnastiken upptager, där den över huvud taget förekommer, 1—3 veckotimmar. Den är företrädesvis utformad som hållningsgymnastik för motverkande av de risker för hållningsfel som följer med många yrken.

Av vad här tidigare anförts torde framgå, att undervisningen i arbetarskyddsfrågor i de av motionerna berörda skolorna tenderar att öka och man torde kunna förvänta att sådan undervisning kommer att införas även i andra skolformer. De båda skolöverstyrelserna synes ägna frågan stor uppmärksamhet. Den verksamhet för propaganda och undervisning som bedrivs utanför skolorna torde även böra tillmätas icke oväsentlig betydelse. Det synes utskottet med fog kunna hävdas, att utvecklingen på arbetarskyddets område kännetecknas av en alltmer ökad aktivitet och att resultat härav kan förväntas som väl överensstämmer med motionens yttersta syfte. Utskottet finner det med hänsyn härtill icke påkallat med någon riksdagens åtgärd i ärendet utan får hemställa,

att motion I: 9 må anses besvarad genom vad utskottet ovan anför.

Stockholm den 7 mars 1957

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Wolgast, Jonsson, John Wiktor, fru Wallentheim, herrar Andersson, Axel, Strandler, Arrhén, Ståhle, Lundström, Larsson, Lars, fru Nilsson och fru Hamrin-Thorell;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Hammar*, fru Svedberg, herrar Dickson, Bark, Nestrup, Andersson i Björkäng, Andersson i Linköping, Carlsson i Huskvarna*, Nyhage*, fru Jäderberg och herr Svensson i Kungälv*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.